

Láncreakció

A harmadik úton mély csönd honolt. Mégis volt valami a tényezők együttthatóságában, ami fölverte hipnózisából a Szárszótlanul indult nemzedéket, a XX. század utolsó harmadának ifjúságát, az ismert képlet: március 15. ≠ forradalmi ifjúsági napok. Lapozom a kordokumentumokat, az 1943-as balatonszárszói találkozói emlékényeket. Nem mondok újat, Szárszó sem egyenlő az évfordulós magyarázatokkal, még kevésbé az 1993-as libertariánus tereléssel. Alkalom lyukat beszélni a nép hasába, hogy le ne lepleződjön a lényeg elhallgatása. Szárszót is hamisítják, gondolván, hogy nem tanul a hiszékeny magyar a kudarcaiból, hajlamos az önbecsapásra. Históriaink párhuzamosnak, ismétlődőnek látszó esetei ezek, csak hogy nem találkoznak a végtelenben, mert: 1848 ≠ 1919 ≠ 1956 ≠ 1968. Az évfordulók mágiája nem tényező. S ha már itt tartok, 1943 ≠ 1993 ≠ 2018 vonásaival. Persze ma is fenyegetések között élünk: gyarmatosító globális tőke, új feudalizmus, agyelszívás, kivándorlás, nyelvcsere, népfogyás, népcseré és más veszteségek, kultúra-, hagyomány-, önazonosságtudat- és értéktudatvesztés, műveletlenség, konzumitás, kiégés, elidegenedés, a magyarság felhígulása, hungarofóbia – kinek mi a vészjóslobb. Ideje ismét komolyan venni. Legalább olyan komolyan, mint az irodalmi szociográfiát is művelő elődök széles köre. Föltárás, elemzés, azonosulás, bírálat, diagnózis és gyógy mód. Bevésődés? A karaktert megtartó, megújuló művészi törekvésekkel.

A több évtizedes Szárszótlanlanságból való spontán eszmélés a legizgalmasabb, a mi történetünk. A tököm tele volt a gyülekezési tilalmaktól, a hajlevágással fenyegetőktől, s hogy ama másik szerv el akar hajtani a tiszta forrástól (ettől a huligánkodástól). Első táncházam? Áramütés. Kit érdekel, hogy paraszti energia. A kíváncsiskodó középiskolás, melós és egyetemista síhedereket sem. A heves táncról gőzölgő ingű lányokat sem. A szenvedély dogmáistól hazavágja az izmusokat. Hol van még a mennyiségi változás, és máris ránk nevet a minőségi. Nem is tudatosodik, hogy ezt az új absztrakciót milyen időtlen *duende* táplálja. Ezen a kultúrán százszor is eret vágta, a lelkét százszor megsebeztek, de ettől

NAGY ANDRÁS (1953) grafikus, könyvtervező, a *Hitel* képszerkesztője.

az életvíztől a sebek behegednek, a szárnyak kifeszülnek, és a megtestesült szellem táncra kél. Táncreakció.

Nálunk annyiszor eltörött valami, hogy számolni se tudjuk. Mi táplálja azt a képességünket, hogy mindig mindent újra tudunk kezdeni? Időszerű. Más-ként lázadunk akkor is, ha nem látszik, lelepleződik a vonalas, hidegháborús uszítás és az anarchista provokáció. Az alternatív bulikon ismerős népdalok, balladák és dallamok lekörözik a táncdalfesztiválos rongyrazást, a legjobb magyar költők hiányversei virágénekként, népdalként röpködnek. Agyó, partizánromantika, bye-bye, *Power to the people* és folk-beates, veled vagyunk, Vietnam! Egy óvatlan pillanatban elpattan a tiltott gyümölcs és „csak rajzoló, hogy miről álmodom, leírom, hogy mire gondolok”. Korai rockegyüttesünk refrénje ebben a számban: *Csillagok, ne ragyogjatok!* Persze az áthallást mindenki fogta, jobban is, mint a Szabad Európa Rádiót vagy a Hair és Woodstock rádió-aktivitását. A csórén hagyott ifjúságnak a vele született fantázia és az énkeresés maradt (≠ gebines maszekolás). A Szárszótlanág jelei szerint kiteljesületlen az élet, a totalitarizmus tönkretette a családot, a parasztságot: a kulturális hátor-szágot. Más értelmet húztak volna a teljességében meg nem ismerhetett József Attila szállóigéjére is:

„Jöjj el, szabadság! Te szülsz nekem rendet”

– s nem fordítva, ahogy azt a hatalmi szférák nagymesterei erőltetik, egyenlőséget szuggerálva a kérdés meg a felszólítás közé, azt is kifacsarva: Trend, jöjjön el az én országom!

Mintha nagy merítésű pszichodramát néznénk, látjuk, hogy az eredendően fogékony nemzedékekben (a kortársakéiban szintén) ott fészkelődik a közösségi katarzis-éhség és heuréka-vágy, hogy a nemzetek fölötti divathatások dacára, a szabad asszociáció élményeként befogadhassa a sajátját is. Dolgaink visszanyerik eredeti tónusaikat. Itthon, akit nem ért el az iskolában a paraszzenére és annak improvizációs vitalitására alapozott zenepedagógia-módszer, az a magyar beat-, rock- és világzenei számokba költözött népdalokban képzelettel el azt a minőségi különbséget, ami a kondenzált és a valódi anyatej között van. Hahó! Így is lehet turbékolni, enyelegni, csalódní, bölcselni, lázadni, mulatni, keseregni, siratni – megint előlról kezdeni mindent. Pátriánkban az utolsó órában beindul a láncreakció.

A parasztkultúra antropológiai feldolgozásában elmélyedni nálunk különösen indokolt, a magyar néprajztudományt a legalaposabbak, a gyűjtött anyagok gazdagságát tekintve az elsők között tartják számon. A paraszt mint az utolsó természetesen kifejlődött „rend” kultúrája Közép-Európában itt még mindig

vizsgálható (dokumentumként ajánlom az Európai Folklór Intézet kiadványait). A Kárpát-medencében az etnográfia elsődleges témái még nem pusztán elméletiek, viszont a tudományág fókuszában már nem az *ősképlet* a fő anyag, az optika a többi szociográfiailag megragadható XX. századi réteg kutatására is irányul (agrárproletár, kispolgár, régi és új kisebbségek). Miként viszonyul a részhez és egészhez az antropológia? (Sajnos a „néprajz” meghatározást kevésnek véli a szakmai elit.) Munka úgy maradhat talpon, ha a téma kor-hely képletét, a kutatóműhelyek tevékenységét összevetve a nagy hatású elődök életműveivel együtt hasznosítja, többek között a *népszellem* ügyét vizsgáló Karácsony Sándoréval. Ugyanezért, a tényleges önismeretért – mivel az antropológiai vizsgálat sem lóghat a levegőben –, a nemzetközi és magyar kulturális, nem okvetlenül és vegytisztán népmozgalmi előzmények, párhuzamok és kölcsönhatások bemutatása elvárt (de amire itt hely nincs).

Már a parasztkultúrához való hozzáállás is problematikus, ha a valós értékeit a társadalmi helyzetétől elválasztva nézik. Egyébként is valakinek mindig büdös a paraszt, és ő az első, akin hatalmat gyakorolnak. Az egyházak tiltják vagy átműtik természetelvű ősi rítusait, s tiltanak szilaj táncaikat, dalait (noha az utóbbi századokból már egyházi személyeket is a hagyományok lejegyzői között tudunk). A katolikus egyházzal szövetséges feudális rendiség, jobbágysorba, majd szolgasorba kényszeríti az államalkotó szabad magyarok önálló entitását, megerőszkolva még a régi „Kertmagyarország”¹ gazdálkodását is, terrorizálva teljes valóját. Rabiga? A magyar nemzeti függetlenségi harcokban azért alkalmanként egymásra talál paraszt és úr, mert jól jön a karok és talpak tömege, az igazság mellé a remélt jogesély. Lélegzétvételnymi szünetek ezek. Habsburg befolyásra és az arisztokrácia nyomására elveszik az erdélyi székelymagyarok kiváltságait, bár jogaik és hagyományaik minden formájához a végéskig ragaszkodnak. Egyes társadalmi egységek (pl. hajdúk) időleges vagy végleges letelepedéssel, mások szabadságuk anyagi megváltásával együtt mentik eredeti kultúrájukat (jászok, kunok), a parasztot is. A parasztot ezzel együtt mindenhol kihasználják, visszaélve föld- és jószágszeretetével. Az arrogáns osztályharc is úgy mutatja hősnek a parasztot, hogy közben kiforgatja esélyeiből. A „nép szava Isten szava” éppolyan botrányos áltatás, mint a „nép nevében” átköltött demokrácia. Felhozom itt a „Fényes szellők” mozgalmat, amelynél az is tanulságos, hogy idegenbe menekült, elzárt magyar népcsoportok panaszos énekére² farag ellenkező értelmű propagandaindulót egy gyenge tollforgató.

Rögvalóság. Minél mélyebbre ásunk, annál több lelet bizonyítja, tévedünk, ha a népkultúrát spirituális abszolútumként fogjuk fel, elvárva, hogy főnixként föltámadjon hamvaiból. Sem a remélt szabadság, sem az elzárttság – ahol a min-

1 A XX. században felújított idea esélyeit taglalja Somogyi Imre: *Kertmagyarország felé* című könyve (Budapest, 1942, Magyar Élet Kiadása).

2 Az eredeti egy moldvai magyar és székely népdal. „Sej, a fekete hattyú gyászt visel magáért, / Sej, én is gyászt viselek szép magyar hazámért.”

dennapi kenyérünk a legnagyobb kincs – nem garancia az értéktudatra, mert a paraszt nincs okvetlenül és mindenhol egyformán birtokában az őt meghatározó belső lényeknek. Ha nincs érzékes tapasztalatot gyűjteni holmi csehóban, megismerkedve a helység kalapácsával, színvonalasabb szellemi táplálék-ként forgassuk többet az irodalmi törzsanyagból kirekesztésre ítélt klasszikusokat és a mai szörnyülködőket. A neki prosztó lenézett sorsa miatt szabadulna is bélyegeitől, viseletétől, tájszólásától, amit az orfeumok elfajzott selejtje újabban modern kommunikációs fórumokon vesz célba, saját szemében a gerendát sem látva. Irigylve a másét, mégis így tivornyázik a parasztidomár: „A bundának nincs gallérja, mégis bunda a bunda. Ihaj, bunda, csuhaj, bunda, mégis bunda a bunda...” – s így tovább a végtelenségig. „Kifordítom, befordítom, mégis bunda a bunda...” Csak cifrábbat ne mondjak.

Miért is nem sikerült teljesen elidegeníteni a nemzetet a néptől? (Megjegyzem, nálunk nem fedí pontosan ez a két terminus technikus a nemzetközi szóhasználatot.) Hosszú ideig nálunk is a nép értékkeremtő hajlama és képessége hatotta át az élet minden területét. Erre idejében felfigyeltek a korai utazók is. Külső forrásban a varázslatos magyar népének korai említése Szent Gellért legendájában olvasható.³ Itt első királyunk püspöke így szól szerzetes utazótársához: „audis symphoniam ungarorum qualiter sonat...” [„hallod-e miképpen hangzik a magyarok szimfóniája...”] A jelenetet illusztráló miniatúra szerint egy kézimalmot hajtó asszony énekét csodálták. Az élet szerves részeként ható „művészi érték” tartja szinten az embert akkor is, ha kemény munkát végez, és ez életformáján is meglátszik. Ha ez a belső tartalék gyengül, vagy kiölik belőle, igavonó baromként végzi. E magyar asszony példájában olyan habitusra, lelkiségre ismerünk, amely évszázadokon is átörökíti ezt a speciális vitalitást. Túléli a bigott vallási tilalmakat, a vallásháborút, a hódító háborúkat, a földesurak erőszakuralmát, agresszióit (akik aligha olvasták Szent István király intelmeit). A magyar parasztkultúra visszahat, mert hiába *cuius regio, eius religio*, a paraszttól mint vagyontól megválni, elidegenedni ostobaság. Robotoltatja, a vérért is kiszívja, megerősokolja a lányait, és megtartja. Viszont a kölcsönhatás felismerhető a legvéresebb összecsapások idején is.

A semmiből nálunk se lesz valami, a táncaink megmaradása, kiteljesedése sem varázslat, a tánc elválaszthatatlan a népdaltól, a paraszttzenétől a hagyományok világától. Magyar írásbeliségünkben, a reneszánsz költészetben sűrűn olvassuk, hogy ez a *vers ad notam* erre és erre a táncra, dallamra született. Valójában a jobbaggyá tett szabad magyarság tánckultúrája a magyar nemesi rendben sem szűnt meg hatni, hiszen korai nemeseink részben paraszttivadékok. A jobbaggyai között még a magyar fejedelmek, hadvezérek némelyike is paraszttáncot lejtett. Forrásainkban a csatát soha nem vesztő Kinizsi Pál hadvezér (eredetileg molnár) jelenete talán a leghíresebb, ahogy a foga között és karján egy levágott

3 Magyar Anjou legendárium (1320/1340).

törökkel vad, győzelmi táncot jár.⁴ A magyar realizmus írózszenije felhozza, hogy Bethlen Gábor, a legkiválóbb erdélyi fejedelem a legényei között egy szatmári virágénekre⁵ szólótáncot jár. Ma ennek az éneknek még mindig ismert több eredeti változata, népszerű kórusműként. A magyar táncdialektus-hálózat textúrája a történelmi terepet is követi, hol a fegyveres hajdútánc, máshol a megmaradt körtáncok, karikás táncok, a reneszánsz utáni páros táncok dominálnak. Mire visszaköszönnek a magyar táncbrázolások a régi festményeken, metszeteken, a magyar karakter közképétől már elválaszthatatlan. Nálunk ez nem alaptalan historizáló látomás. Írásos adat közli, hogy vitéz törökverőink egyike, a reneszánsz költészetünk legnagyobb alakja, Balassi Bálint virtuóz férfi szólótáncos nyűgözi le a bécsi udvart. Kalligráfiaként is attraktív feljegyzésből ismerhetjük a magyar tánc sajátos kísérőjét, a *táncszó* egyik XVI. századi (kissé úriasra átköltött) körmöcbányai elődjét.⁶ Majd a magyar reformkor zsenije, Berzsenyi Dániel remekműű versben formálja meg a táncok között a magyar tánc dicséretét. A tánc jellemzőit a magyar igék sora árnyalja a köznyelvben: jár, lejt, rop, tombol, s több oldalon lehetne felsorolni a néptánc-dialektusok még élő, helyi kifejezéseit.

A kölcsönhatások és vonzalmak barokkos vagy romantikus kalandozása után az eredeti befogadásánál, elfogadásnál akkor jelentkeztek a problémák, amikor a XIX. században eluralkodott az a képzet, hogy a nép alkotásait az ún. magaskultúrába fölemelve át kell dolgozni, hogy az uralkodói, főnemesi udvar, az arisztokrácia és a szalonok világában is érvényesüljön. Ez a transzformáció persze csak a legnagyobb magyar művészeknek sikerült, a zenében először Liszt Ferencnek. Egyébként a számtalan félreértés között megannyi gyönyörű is akad, ilyen a velünk szimpatizáló Johannes Brahms magyarságélménye. Ám végül a „magas művészet” mindenfajta ágazatában megjelenik a parasztkultúra, még ma is sokszor távol a tiszta forrásától elidegenített paraszttól. A bukolikus idill, a giccses műzene és az operett nemcsak elzsidbasztja a lelkiismeret-furdalást, de parasztkívételre is alkalmas.

Még a legtudatosabb, hosszú távon érvényes életművet közkinccsé tevő, tudományos igényességgel gyűjtő, kiemelkedő alkotók, komponisták és koreográfusok sem álmodhatták a széki tánc ház megismerése előtt, hogy a színpadra vitt táncjáték, színpadi daljátékelem eredetije valaha is visszatér hozzánk. Valójában nincs is szükség feldolgozásra, átdolgozásra ahhoz, hogy a néptáncot és elválaszthatatlan részeit, a népzene és népdal tánc házban éltető közösség a fogékony világnak megmutathassa. (Megrázó volt látni a Molnár utcai tánc-

4 Antonio Bonfinitól, Mátyás király történetírójától.

5 „Szól a kakas már, majd megvirrad már” – Móricz Zsigmond *Erdély* trilógiájában. Kiss Ferenc rekonstrukciója itt hallható, <https://www.youtube.com/watch?v=YQgV6GHnKMM>

6 Borzovai Nagy Ottó: „Zsúppra aggnő” – Egy XVI. századbeli nótárius tréfája (füzet, Budapest, 1918). A táncszó mai olvasata: „Zsúppra aggnő, szökj fel kabla / haza jött férjed, tombj Kató / a te szép palástodban / gombos sarúdban, haja, haja, virágom.”

házbába elvitt vancouveri vendégem első döbbenetét, majd kicsattanó lelkendezését, hogy ilyen is van. Apám verseinek egyik angolra fordítója, Kenneth McRobbie, talán a kulturális sokkhatásra adott ki példaképéről ilyen tömör nekrológot: Mr Big.) Külön tartomány az autonóm művészeti alkotásoké, ahol újrászervező az eredeti formanyelv. A tagadókat Picasso, Bartók és mások archaikus-modern absztrakcióira emlékeztetem. A mi tanulságunk így szól: a magyar népzene és táncművészet két nagy fordulópontja van: az első, amikor színpadra vitték, a másik, amikor visszatér közénk a színpadról. Erre ébrednek rá egy ponton a városi táncművészek kulcsszereplői. A magát a globális tömegkultúrától eltérően meghatározó magyar táncművészet, egy idő után rátalál a költészet *énekelt* versként újra testet öltő, ősi új hullámára. Az összefonódással a szellemi tartalom és a szöveg minősége rendkívül gazdag mintázatú és erős, hiszen a városi táncművészet első előadóművészei gyakorló énekesek, és környezetük is népzene. A hagyományos magyar énekes, amint eredeti és átvett nevei és kifejezésformái mutatják (a kereszténység fölvetésénél régibb *regös*, a középkortól *bárd*, *trubadúr*, *igric* és a *hegedős*, *lantos*, *kobzos* hangszeres, krónikás műfaj), egyszerre képviseli Kelet és Nyugat értékeit. A magyar poézis gyökere megújítói, az anyanyelv mélyrétegét szabadítják fel a ráakodott, formai divatoktól, jóval a táncművészet elterjedése előtt – ez az alkotó magatartás az 1950-es évektől a legintenzívebb, a költészetünk legjobbainál korábban is előfordul. Olyannyira sajátos, hogy a XIX. században született magyar *Himnusz* egy kanasztánc ritmusképletét hordozza (persze Erkel kompozíciója hűséges a korszellem emelkedettségéhez). Amellett, hogy a legjobb magyar költők énekelt verseinek jelenléte a táncművészet szellemi színvonalát biztosította, egyszerre volt jelen az általuk fordított szomszéd- és rokonnépek népköltészetében is persze a világlíra, mivel a poéták java remek műfordító is volt Aranytól Weöresig. Nagy László a maga fordítói munkáját így foglalta össze: „érte az anyanyelv dicséretesség”. Tudjuk, a magyar nyelv megtartója a parasztság volt. (Szárszónak is egy a vége, a veszélyeztetett magyar nyelv sorsát föl nem vetni Lakiteleken lehetetlen.) Maradjunk közel. Az *Egy mondat a zsarnokságról* vers sorsa mutatja: elhallgatás ≠ beleegyezés. 1956 *Egmont nyitány*-drámája ≠ halszagú, újrakérődzött slágerével, s persze ≠ az *Avanti ragazzi di Buda* Lazio-indulójával sem. Miért kell a teremtményeket kitéríteni önazonosságukból? Kérdezz szabadon, „s a mindennapi Miértet add meg nekünk ma” – írja Szécsi Margit. Fájdalom és gyász ≠ táncművészet („talpaink egymásra lépnek”). Inkább ne! Nem léphet a klasszikusok nyomába se a Barackfa címmel hírhedté vált bugyutaság!

Helyszín és kora, a legvidámabb barakk. A vadászkastélyok mámorában a lakótelepesítő éceszgéberek kisütik: élvitások, aki nincs ellenünk, az velünk van. Unalomig ismert kortesfogás, meg kell érinteni a népet, hogy belőle új erőre kapjon a rendszer. El a kezekkel, taperoló! A gépezet hiába figyel körmeivel a háló rezdüléseit: mit lehet ebből kihozni, s ha nem, miként lehet meghúzni a szálakat. Hátha ránk lehet fogni valami szaftos nacionalizmust. De lássatok csodát, a városi táncművészetben miénkkel együtt ragyog még tucatnyi nép zenéje

és tánca, ráadásul kikezdehetetlenül nyitott, értékelismerő és humanista. A nacionalizmus és a kirekesztés vádjá nem áll meg, talonba teszik. Fogáskeresésre ott van Erdély, a bölcső és megtartó. Kész a konfliktus, a bábrezim úgy retteg az elrabolt országrészek magyar kultúrájának még a szagától is, mint ördög a tömjénfüsttől. Na, mi a dörgés, tilos? Akkor csak van benne fantázia! Akinek még nem pelyhedzett az identitástudata, ízibe kinőtt.

Mára már sokan festik magukat, hogy ők is a nagy terv részei voltak, s nem pont azok, akiknek szervezőképessége és hétpróbás helyzetfelismerése nélkül sehol se volnánk. A pártideológusok egy ponton megérezték, hogy megakadályozni már lehetetlen a táncház térnyerését. Igyekeztek hát a magukévá tenni. Elkéstek. A mozgalom már a saját életét élte, csupa pozitív „mellékhatással”. A klubok után következtek a táborok, a kézműves műhelyek, ahol a parasztkultúra teljessége nem kérdés. Megújult a magyar népmese is animációs film alakban. Újra és újra kiderült, hogy a médiában gúnyolt parasztnak önálló, szemiotikailag érvényes formanyelve volt, hogy *eredeti* tárgyi evolúciója gyakorlatias és választékos. Sokan az öltözködésükkel, mindennapi eszközeikkel jelezték, hogy nem oda Buda! Ez volt a tarisznyás korszak, ami nem is ért véget, sokan visszahúzták a parasztinget, mellényt, süveget, kucsmát, kendőt, szalmakalapot, ujjast, szoknyát. Viselet, kézművesség, étel, ital, élet. Az a helyzet, hogy a táncháztalálkozókat természetes velejárói a mesterségek kirakodóvásárai, és fordítva. (Kilós aranyláncot itt ne keress, ahogy a rubintos köldök-piercinghez se passzol a dudanóta, bár ki tudja.) Az idő eme kitüntetett pillanatában együtt lélegezhet a zenei és táncanyanyelv, a tárgyi kultúra – kibontakozik egy összetett nyelvújítás, életformanyelv. Kihat az önpusztításért dürrögő masszára? Nem. Elég a hazabeszélő lelkendezésből! A fő kérdés: visszatérhet-e ragyogva övéi közé (a kocsmázó, nyerőautomatázó közmunkásokhoz is) a falujából nyomorultul elüldözött paraszt-Avatár?⁷

Az élve boncolt parasztra rá se ismerünk. Az emberiség ösképlete nem úszhatta meg a feudalizmussal, a kapitalizmussal, a polgárosodással, a kolhozosítással, a kuláküldözéssel és ami az új évezred új feudalizmusával jár. Ám neve csak annak marad, ami, és aki fogalomként is testet öltött. Nincs parasztság, és mégis van paraszt? (Hova tegyük a legkisebb érdeksérelemre is útlezárással reagáló francia gazdákat?) Vagy ő sincs, csak napszámos, idénymunkás, kisbirtokos, őstermelő, meg amit az adóbevallatók kitalálnak? Felemás tapasztalatok a 2005-ös gazdatüntetésről, az utóbbi időkből meg a magyar föld kiárusításáról. Mégis, mégis a paraszt kultúrájával tetszelegnek a fejesek, az ő táncaival körítik az ígéretők szónoklatait. Itt már mindent eltáncoltak az övével. Ha valami

7 *Avatár, avatára* (szanszkrit 'alászállás') – a hindu mitológia istene, elsősorban Visnu, földi testében alászáll a világ megmentésére, hívei megsegítésére, a törvény helyreállítására. Avatárja egyszerre isteni és emberi tulajdonságú.

Írásom első változata dr. Lázár Imre *Az avatár tánca* című angol nyelvű könyvének előszavaként jelent meg (Imre Lázár, M.D Ph.D.: *Dance of the Avatar – Embodying Gender and Culture through Dance*. New York, 2015, Nova Science Publisher).

speciálisan magyart kell mutatni, a parasztét veszik elő. Szentek és nagy koponyák a világon sokfelé teremnek, de Karsai Zsigák a magyaroknál bizonyosan. Nem ez a túlélésünk titka? Eddig úgy tudtuk, a nép művészete a hajszálgyöke-
rektől a rügyekig BIO. A hatásos „mentés másként” mégse maradhat el, mert
cégéres mókusok hamisítják, bemenedzselve magukat a színvonalasabbak helyébe. A helyzet fonáksága leginkább a country-jazz mintájú, a népek zenéjéből
csemegéző világzenei elegynél észlelhető üres tetszelgés, bárgyú ringatózásra
való. Addig van, amíg a toplista-macerátor akarja. Ez is globális tünet, s amíg
én itt tépelődök, a tőzsdén valamelyik génmanipulált monokultúra terménye
hasít. A szabadkereskedelmi zsarolás mindent bekerít és lefoglal. Na, mi lesz,
magyar gazdaság, behódolsz?

Mikor és mit tartunk sorsdöntő kérdésnek, miértnek, átvilágítják a póre di-
agnózisok és bevésődött látleletek. Lelkesítő 12 pontunkra nézve: Unió Erdély-
lyel ≠ Európai Unió ≠ Örömóda! Miképpen semmilyen formában nem lehet
egyenlőségjel az országalapító és a hazát a sír szélére lökő dinasztia között,
magyarul: Árpád-ház ≠ Habsburg dinasztia, a háromszor trónfosztott! „Haza
csak ott van, ahol jog is van, / S a népnek nincs joga.” Helyzet a jogállamban:
jog ≠ igazság, demokrácia ≠ népfelség.

